

3es JORNADES DE BONES PRÀCTIQUES 2012

RADIOGRAFIA DE L'APRENTATGE COOPERATIU A LA UNIVERSITAT DE GIRONA

XARXA D'INNOVACIÓ DOCENT SOBRE APRENTATGE COOPERATIU

Francesc Sidera Caballero
Facultat d'Educació i Psicologia
Departament de Psicologia
francesc.sidera@udg.edu

M. Dolors Cañabate Ortiz
Facultat d'Educació i Psicologia
Departament de Didàctiques
Específiques
dolors.canyabate@udg.edu

M. Pilar Curós Vila
Facultat de Ciències Econòmiques i
Empresarials
Departament d'Empresa
pilar.curos@udg.edu

M. Luisa Garcia-Romeu de Luna
Politécnica II
Departament d'Enginyeria mecànica i de
la construcció industrial
mluisa.gromeu@udg.edu

Marta Ministral i Masgrau
Departament de Geografia
Facultat de Turisme
marta.ministral@udg.edu

Marta Planas Grabuleda
Facultat de Ciències
Departament de Química
marta.planas@udg.edu

Albert Ruda González (Coordinador de la
XIDAC)
Facultat de Dret
Departament de Dret privat
ruda@elaw.udg.edu

Oriol Vidal Fàbrega
Facultat de Ciències
Departament de Biologia
oriol.vidal@udg.edu

Objectiu

L'objectiu principal d'aquest treball és donar a conèixer el procés de creació i els resultats d'una enquesta sobre l'aprenentatge cooperatiu duta a terme entre el professorat de la Universitat de Girona amb l'objectiu de detectar les seves necessitats de formació i orientar així la realització d'una guia que doni a conèixer i promogui l'aprenentatge cooperatiu a la UdG.

Desenvolupament

Introducció

El 16 de maig de 2011 l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca va atorgar a la Xarxa d'Innovació Docent sobre l'Aprenentatge Cooperatiu (XIDAC) de la UdG una ajuda per a la realització d'un projecte per a la millora de la qualitat docent de les universitats públiques catalanes (MQD), que té com a títol "*Millora de la qualitat docent mitjançant aprenentatge cooperatiu en una perspectiva interdisciplinària*" (2010MQD00017). Un dels principals objectius dins d'aquest projecte era potenciar i afavorir l'aprenentatge cooperatiu entre el professorat de la nostra universitat. En aquest sentit, es pretenia donar a conèixer els beneficis de la utilització d'aquesta metodologia educativa activa per tal que el professorat que encara no la utilitza en la seva docència s'animi a introduir-la. Per altra banda, es volia millorar el coneixement sobre els requisits, el procés i les tècniques d'aprenentatge cooperatiu entre el professorat que ja la utilitza (veure, per exemple, Aronson i Patnoe, 1997; Monereo i Duran 2001; Serrano i Calvo, 1994). Per tal d'aconseguir aquests objectius es va considerar que, entre d'altres estratègies considerades en el projecte, seria útil realitzar una guia sobre l'aprenentatge cooperatiu, però que no fos una guia més, sinó que realment s'ajustés al coneixement i a les necessitats docents del professorat de la UdG. D'aquesta manera, es valorà la necessitat de dur a terme una enquesta entre el professorat de la UdG que ens permetés realment veure el seu coneixement i les seves necessitats de formació, per així, després, poder crear una guia que realment respongui a aquestes necessitats.

Desenvolupament de l'enquesta d'avaluació de l'aprenentatge cooperatiu

Els membres de la XIDAC vam decidir realitzar una enquesta en format qüestionari de preguntes tancades, en les quals es donarien diferents opcions de resposta, però a la vegada incloent la possibilitat que el professorat que la respongués pogués fer algun comentari després de cada pregunta. D'aquesta manera, es podria, per una banda, realitzar una anàlisi quantitativa de la informació, que permetés donar una visió general del coneixement i les necessitats del professorat en els diferents aspectes preguntats, i per altra banda, es podrien recollir també comentaris dels enquestats, i així obtenir informació qualitativa vàlida sobre aspectes que potser ens podrien passar per alt a l'hora de realitzar les preguntes, i també sobre si les opcions de resposta eren ajustades a la realitat. La decisió sobre els ítems finals que compondrien l'enquesta fou un procés que es realitzà amb la utilització d'una eina virtual d'aprenentatge cooperatiu (Google Docs). Així doncs, els membres de la xarxa vam crear un document compartit on, inicialment, s'hi anaren introduint totes les preguntes que els diferents membres creïem necessàries per poder valorar la utilització i les necessitats de formació de l'Aprenentatge Cooperatiu entre el professorat de la UdG. Un cop introduïdes les preguntes, es duqué a terme un procés de millora en el redactat, d'eliminació de les preguntes redundants, de delimitació de les diferents opcions de resposta... Una vegada acabada una primera versió, es feu un primer pilotatge sobre l'enquesta a un grup d'experts en aprenentatge cooperatiu per tal que responguessin a l'enquesta i proposessin formes de millorar-la. Un cop discutides i incorporades les propostes pertinents a través d'una reunió presencial on hi participaren els diferents membres de la XIDAC, s'obtingué la versió final, conformada per 24 preguntes subdividides en 4 apartats. A continuació, es detallarà l'enquesta resultant.

Ítems de l'enquesta

En aquest apartat descriurem l'enquesta que s'ha realitzat al professorat de la UdG. Al principi de l'enquesta hi havia la introducció següent:

"Benvingut/-da a l'enquesta sobre aprenentatge cooperatiu, elaborada per la Xarxa d'Innovació Docent sobre Aprenentatge Cooperatiu de la UdG (amb el suport de l'ICE de la UdG i l'ajut de l'AGAUR ref. 2010MQD00017). T'agraïrem que hi participis responent unes quantes respostes que només et demanaran una miqueta de temps.

Entenem per aprenentatge cooperatiu aquell tipus de treball dels estudiants en què aquests col·laboren per a assolir un objectiu comú (per exemple, les activitats de tipus puzzle o trencaclosques i similars).

Si us plau, respon les preguntes següents. Per començar prem el botó que apareix a continuació."

Tot seguit, es mostraran els ítems que contenia l'enquesta, que estaven dividits en quatre blocs.

BLOC 1. Ús d'aprenentatge cooperatiu a la docència.

En aquesta primera part es pretenia conèixer fins a quin punt, i de quina forma, el professorat de la UdG utilitza l'aprenentatge cooperatiu en la seva docència. Si el percentatge d'ús fos elevat i adequat, no tindria massa sentit la realització d'una guia que el procurés fomentar i millorar.

Pregunta 1. *En quin grau utilitzes l'aprenentatge cooperatiu en la teva docència en aquest curs?*

- a. Sempre (tota l'assignatura)
- b. Bastant sovint (75%)
- c. Sovint (50%)
- d. De vegades (25%)
- e. Rarament (5%)

- f. Mai (0%) (anar a pregunta 20)
- g. No ho sé.

Aquesta pregunta es podia respondre per a cadascuna de les assignatures o mòduls de la persona enquestada.

Pregunta 2. *Quin pes té el treball cooperatiu en la nota final de la teva/les teves assignatures?*

- a. de 0 a 20%.
- b. de 21 a 40%.
- c. de 41 a 60%
- d. de 61 a 80%.
- e. de 81 a 100%.

Aquesta pregunta també es podia respondre per a cadascuna de les assignatures.

Pregunta 3. *Quan realitzes aprenentatge cooperatiu, quins tipus de grups crees?*

- a. Grups petits 2-3.
- b. Grups mitjans 4-5
- c. Grups grans >5

En aquest cas, si l'enquestat feia més d'una assignatura, podia encerclar més d'una opció.

Pregunta 4. *Fas que els estudiants depenguin els uns dels altres per a aprovar (una activitat, una assignatura, etc.)? (per exemple, preguntes a un sol membre del grup, i la nota d'aquest és la nota de tot el grup)*

- a. Sí, en totes les activitats cooperatives.
- b. Sí, en algunes.
- c. No.

BLOC 2. Metodologia cooperativa utilitzada.

Aquest segon bloc comprenia set preguntes destinades a explorar els aspectes metodològics de l'aplicació de l'aprenentatge cooperatiu a la UdG.

Pregunta 5. *Assenyala quines tècniques d'aprenentatge cooperatiu utilitzes en la teva docència (si no en coneixes alguna la pots deixar en blanc, sense marcar-la).*

- a. Puzzle o Trenca-closques.
- b. Tutories entre iguals.
- c. Grups d'investigació.
- d. Wikis.
- e. Webquests
- f. Caça del tresor.
- g. Tàndem lingüístic.
- h. Intercanvis interculturals.
- i. Diari d'aprenentatge.
- j. Qüestionaris d'autoavaluació i avaluació dels companys.
- k. D'altres (especifica quines).

En aquesta pregunta es donava l'opció de marcar diverses opcions de resposta.

Pregunta 6. *Com garanteixes que els estudiants depenguin els uns dels altres per a realitzar una activitat?*

- a. establint un objectiu compartit (per exemple, que tots aprenguin el material).
- b. establint unes recompenses compartides (per exemple, apujant-los la nota a tots si tots treuen una nota mínima).
- c. fent que cada membre només disposi d'una part dels recursos (per exemple, cada persona té una part d'un text).
- d. establint rols complementaris i interconnectats, amb responsabilitats individuals diferents que s'han d'acomplir per a poder finalitzar una tasca.
- e. establint tasques dependents, de manera que un membre del grup no pot començar a treballar fins que un altre membre no ha començat la tasca.
- f. altres.

En aquesta pregunta també es podien marcar diverses opcions de resposta. En cas de respondre "altres", es demanava que s'especificués de quina manera.

Pregunta 7. *Quan plantejes una activitat cooperativa, defineixes els temps que els estudiants han de dedicar a cada tasca?*

- a. Sempre
- b. Sovint
- c. De vegades
- d. Rarament
- e. Mai.

Pregunta 8. *Com crees els grups cooperatius?*

- a. Deixes que els estudiants facin els grups sense establir cap criteri.
- b. Deixes que els estudiants facin els grups establint alguns criteris (especificar quins).
- c. De forma aleatòria.
- d. Faig els grups a partir d'uns determinats criteris.

En cas de respondre amb "b" o "d" es demanava que s'especificuessin els criteris.

Pregunta 9. *Els teus estudiants tenen rols definits dins dels grups cooperatius?*

- a. Tots els estudiants tenen el mateix rol (en principi, tots tenen les mateixes funcions).
- b. Cadascun dels estudiants té un rol determinat a dins d'un grup. Ells es reparteixen aquests rols.
- c. Cadascun dels estudiants té un rol determinat a dins d'un grup. Jo els assigno aquests rols.

En cas de respondre "c" es demanava que s'expliquessin els rols utilitzats.

Pregunta 10. *On treballen els grups cooperatius? Pots marcar diverses respostes.*

- a. A classe.
- b. Fora de classe.
- c. En espais virtuals.

Pregunta 11. *Quina durada solen tenir els grups cooperatius?*

- a. Només una sessió.
- b. Entre dues i tres sessions.
- c. De quatre a sis sessions.

- d. Tot el curs o assignatura.
- e. Més d'un curs.
- f. Altres.

BLOC 3. Avaluació de les activitats cooperatives.

El tercer bloc de l'enquesta pretenia analitzar el sistema d'avaluació que utilitzen els professors que realitzen activitats d'aprenentatge cooperatiu.

Pregunta 12. *Quan utilitzes l'aprenentatge cooperatiu, com decideixes els criteris d'avaluació?*

- a. Els estudiants els decideixen.
- b. Els estudiants decideixen alguns dels criteris i jo els altres.
- c. Els estudiants i jo decidim conjuntament els criteris.
- d. Demano als estudiants la seva opinió i després decideixo els criteris.
- e. Decideixo pel meu compte els criteris.

Pregunta 13. *Quan treballes amb grups cooperatius, fas servir rúbriques d'avaluació?*

- a. Sempre
- b. Sovint
- c. De vegades
- d. Rarament
- e. Mai.
- f. No sé què són.

Pregunta 14. *Quan treballes amb grups cooperatius, fas servir l'auto-avaluació? (s'avaluen a si mateixos?)*

- a. Sempre
- b. Sovint
- c. De vegades
- d. Rarament
- e. Mai.

Pregunta 15. *Quan treballes amb grups cooperatius, utilitzes la co-avaluació? (S'avaluen els estudiants entre ells)*

- a. Sempre
- b. Sovint
- c. De vegades
- d. Rarament
- e. Mai.

Pregunta 16. *Com avalues el treball cooperatiu?*

- a. Avaluó el treball individual.
- b. Avaluó el treball grupal.
- c. Avaluó tant el treball individual com el treball grupal, però el treball individual té un pes més gran en l'avaluació final.
- d. Avaluó tant el treball individual com el treball grupal, però el treball grupal té un pes més gran en l'avaluació final.
- e. Avaluó tant el treball individual com el treball grupal, i tenen el mateix pes

BLOC 4. Valoració del seu aprenentatge cooperatiu.

Les preguntes del quart bloc de l'enquesta tenien per objectiu conèixer la valoració de l'aprenentatge cooperatiu que feien els entrevistats, respecte dels avantatges i els inconvenients que havien observat en portar a la pràctica aquest enfocament docent.

Pregunta 17. *Com valores l'experiència d'utilitzar l'aprenentatge cooperatiu?*

- a. Molt bona.
- b. Bona.
- c. Regular.
- d. Dolenta
- e. Molt dolenta.

Pregunta 18. *Indica quins avantatges t'has trobat amb la teva docència amb aprenentatge cooperatiu en relació a l'aprenentatge individual:*

- a. motiva més als estudiants
- b. em permet treballar les competències que m'interessa
- c. els estudiants aprenen més i millor
- d. estimula les habilitats personals
- e. disminueix la sensació d'aïllament dels estudiants
- f. n'afavoreix l'autosuficiència
- g. en propicia la responsabilitat
- h. els estudiants s'ajuden recíprocament
- i. millora l'autoestima dels estudiants
- j. em sento més realitzat com a professor
- k. altres (indicar quins:)

En aquesta pregunta es deixava l'opció de marcar diferents respostes. En cas de respondre l'opció "altres", es demanava que s'especificuessin els avantatges.

Pregunta 19. *Indica quins inconvenients t'has trobat amb la teva docència amb aprenentatge cooperatiu en relació a l'aprenentatge individual: (Pots marcar-ne més d'un)*

- a. grups massa grans
- b. els alumnes no cooperen
- c. em dona massa feina
- d. no tinc el suport suficient
- e. no dispenso d'una guia o manual que m'orienti adequadament
- f. l'organització és massa feixuga
- g. la meva matèria no és adequada per a aquesta metodologia docent
- f. altres: indica quins.

Aquí també es deixava l'opció de marcar diferents respostes, i es demanava que s'especificuessin els inconvenients en cas d'haver marcat "altres".

Pregunta 20. *Si existís una guia sobre com fer servir l'aprenentatge cooperatiu a classe, la faries servir?*

- a. Si.
- b. No.

Pregunta 21. *Assenyala quins continguts creus que hauria de contenir aquesta guia.*

- a. conceptes i idees bàsiques sobre AC

3es JORNADES DE BONES PRÀCTIQUES 2012

- b. com posar en pràctica l'AC (planificació, formació de grups, etc.)
- c. tipus d'activitats pràctiques
- d. exemples d'aplicacions de l'AC en assignatures específiques
- e. d'altres (indica quins).

Es podien marcar diferents respostes, i es demanava que es detallessin els continguts en cas d'haver marcat "altres".

Pregunta 22. *Per què no utilitzes l'aprenentatge cooperatiu a classe (si és el cas; si no, deixa-la en blanc)? Pots marcar varies respostes.*

- a. Desconeixes com l'hauries de dur a terme.
- b. Desconeixes quins són els avantatges.
- c. Creus que la planificació de l'assignatura comporta massa feina.
- d. Creus que l'avaluació de l'assignatura comporta massa feina.
- e. Tinc aules massa massificades.
- f. Creus que té alguns inconvenients que fan que no valgui la pena (especifica quins).
- g. No m'ho he plantejat.

Pregunta 23. *Recomanaries l'aprenentatge cooperatiu a d'altres professors?*

- a. Sí.
- b. No.
- c. No ho sé.

Pregunta 24. Vols fer algun altre comentari?

Avaluació

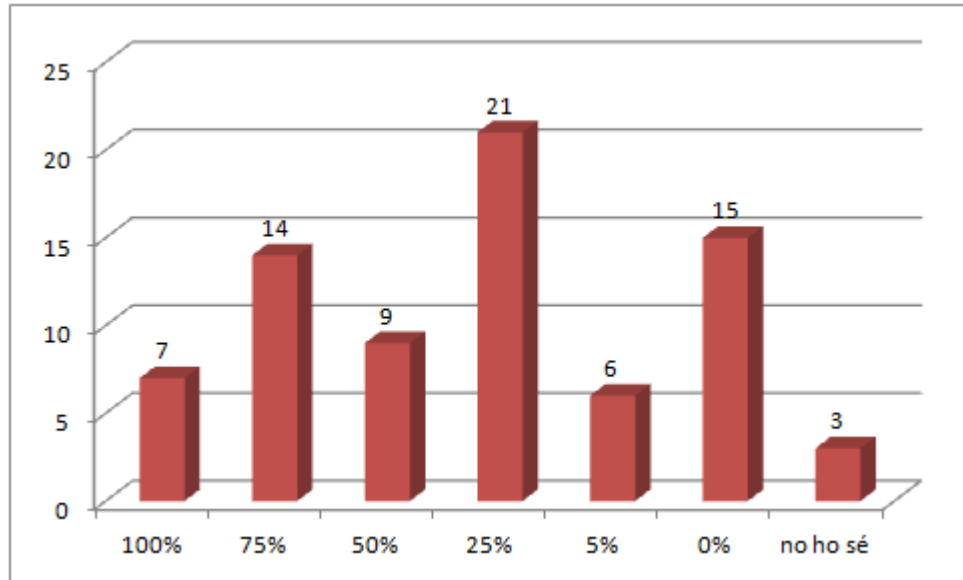
Si bé els resultats parcials d'aquesta enquesta es presentaren al congressos CIDUI (García-Romeu i col., 2012) i JAC-12 (Ruda i col., 2012), en el present treball es presenten els resultats finals. Tot i que en la presentació del JAC-12 es va informar que el nombre total de participants en l'enquesta havia estat de 73 professors/es de la Universitat de Girona, la mostra final utilitzada per aquest treball és de 49. Aquesta diferència es deu al fet que, en aquesta comunicació encara no s'havien analitzat totes les dades. Així doncs, un cop analitzades es va observar que un total de 24 professors van entrar a l'aplicatiu per a realitzar l'enquesta, i per tant, el programa els va comptabilitzar, però després o bé la varen tancar immediatament, o bé no van respondre, com a mínim, a les preguntes 1 (sobre si utilitzen o no el treball cooperatiu) i 22 (per què no l'utilitzen, en cas de no fer-ho). Per tant, encara que en el treball del JAC-12 es va partir d'una mostra de 73 participants, en aquest partim d'un total de 49 professors/es. Cal dir que aquests van respondre voluntàriament a l'enquesta, després d'haver-la distribuït en dues ocasions al total del professorat de la universitat a través d'una llista de distribució de correu electrònic.

A continuació, analitzarem les respostes obtingudes a l'enquesta, pregunta a pregunta.

Pregunta 1. Utilització de l'aprenentatge cooperatiu en el professorat.

En la primera pregunta vam demanar als professors que ens diguessin en quin grau utilitzaven l'aprenentatge cooperatiu en la seva docència en les assignatures del curs actual (2011-2012). Del total de 49 enquestats, 11 (22,4 %) van respondre que no l'utilitzaven en cap assignatura, mentre que els 38 restants van respondre que l'utilitzaven en alguna assignatura. Per tal d'analitzar el percentatge d'ús de l'aprenentatge cooperatiu, donat que un mateix professor podia utilitzar-lo en un grau diferent en diferents assignatures hem tingut en compte el còmput total d'assignatures, i no pas el total de professors (Veure Figura 1).

Figura 1. Nombre d'assignatures on els professors imparteixen aprenentatge cooperatiu en funció del percentatge d'ús d'aquesta eina en la seva docència.

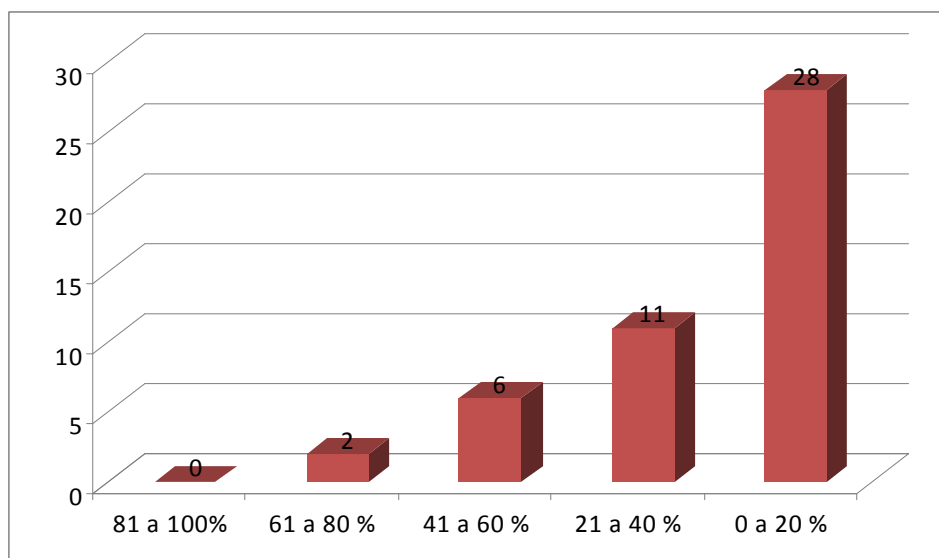

En la Figura 1 veiem que en la majoria de casos en què s'utilitza l'aprenentatge cooperatiu, aquest s'utilitza en un percentatge molt baix.

Pregunta 2. Percentatge de les activitats cooperatives en l'avaluació.

Amb aquesta pregunta volíem saber quin pes tenen en la nota final les activitats cooperatives que el professorat utilitza en les seves classes. En aquest cas, el nombre de respostes obtingudes ha estat de 47, ja que mentre els professors que utilitzaven el mateix percentatge en les seves respectives assignatures han respost una sola vegada, d'altres han respost de forma diferenciada per a diferents assignatures. En la Figura 2 podem observar que en la majoria de casos les activitats cooperatives tenen un pes baix en l'avaluació final.

Figura 2. Freqüència de respostes pel que fa a la utilització de l'aprenentatge cooperatiu en l'avaluació, en funció del percentatge que les activitats cooperatives tenen en la nota final.

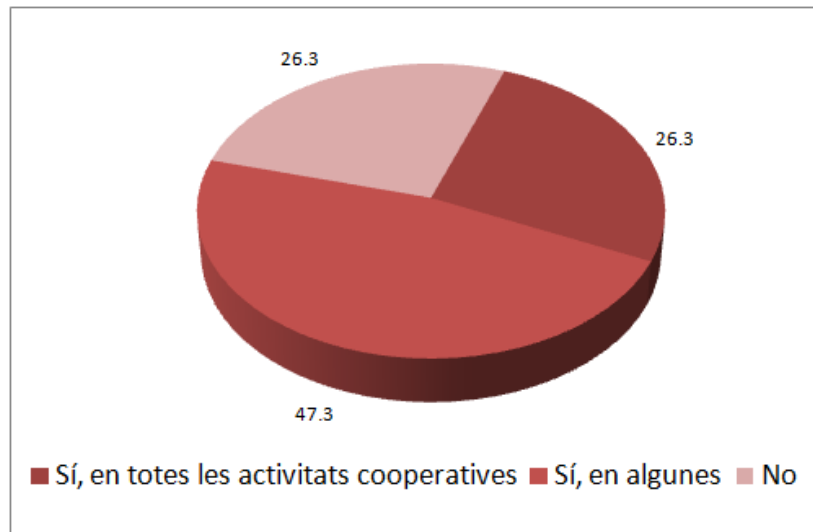
Pregunta 3. Mida dels grups.

En relació a la mida dels grups cooperatius, la majoria dels professors (34.2%) diuen utilitzar majoritàriament grups mitjans (de 4 a 5 persones) o bé grups petits (26.3%), i només un 13.2 % del professorat entrevistat treballa amb grups més grans de 5 persones. D'altra banda, un 23.7% diuen treballar amb diferents tipus d'agrupacions, sobretot amb grups petits i mitjans (13.2 %) o grups petits i grans (7.9%), mentre que només un 2.6 % fan agrupacions de grups mitjans i grans. Un professor no va respondre a aquesta pregunta.

Pregunta 4. Avaluació de la cooperació.

En relació a la pregunta de si els professors fan que els alumnes depenguin els uns dels altres en l'avaluació de les activitats cooperatives, els resultats es poden veure a la Figura 3. Com podem observar en aquesta figura, més d'una quarta part dels professors no fan que la nota dels alumnes depengui de la nota dels seus companys de grup en les activitats cooperatives, i només en el 26,3 % dels casos els professors creen aquesta interdependència en totes les activitats cooperatives.

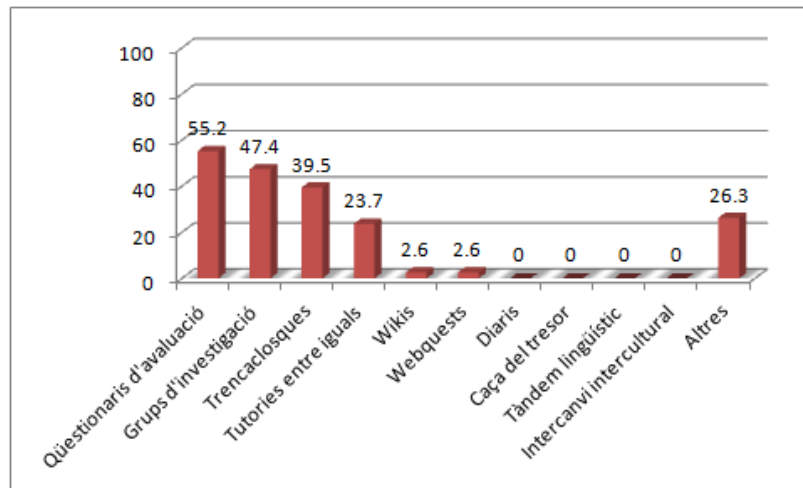
Figura 3. Percentatge de professors que fan que els alumnes depenguin els uns dels altres a l'hora d'avaluar les activitats cooperatives.

Pregunta 5. Utilització de les tècniques cooperatives.

En aquesta pregunta demanàvem al professorat que assenyalés les tècniques cooperatives que utilitzen a la seva docència. En la Figura 4 es mostra el percentatge de professors que utilitzen cadascuna de les categories proposades. Així doncs, veiem que la tècnica més utilitzada és els qüestionaris d'autoavaluació i co-avaluació, seguida pels grups d'investigació, els trencaclosques i les tutories entre iguals. La resta de tècniques proposades gairebé no són utilitzades. En canvi, hem vist que més d'una quarta part dels professors que utilitzen l'aprenentatge cooperatiu utilitzen altres tècniques que no es proposaren a l'enquesta. Aquestes són: grup d'experts, ABP, Twitter, jocs de rol, interpretació de textos compartida, o simplement, "treballs de grup".

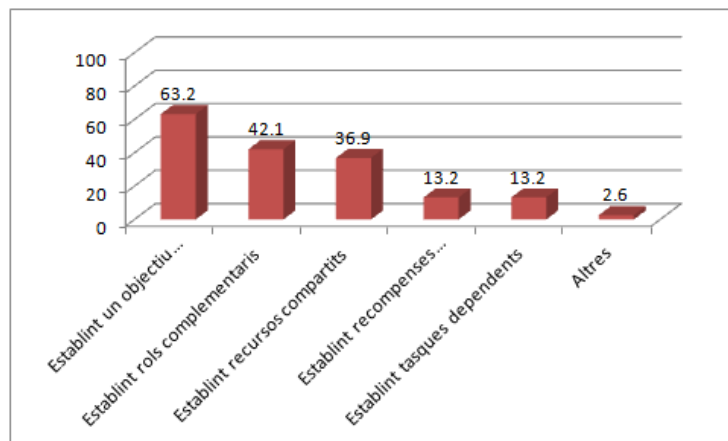
Figura 4. Percentatge de professors que utilitzen les diferents tècniques cooperatives.

Pregunta 6. Interdependència.

En aquesta pregunta volíem saber quines estratègies utilitzen els professors per tal de garantir la interdependència de l'alumnat en les activitats cooperatives (veure Figura 5). Podem observar que la majoria de professors estableixen objectius compartits, i també un percentatge important estableixen rols complementaris i recursos compartits. No obstant això, rarament estableixen recompenses compartides o creen tasques dependents entre elles. Finalment, el professor que ha respost que utilitza la categoria "altres", ha dit que estableix la "responsabilitat compartida" en les tasques cooperatives.

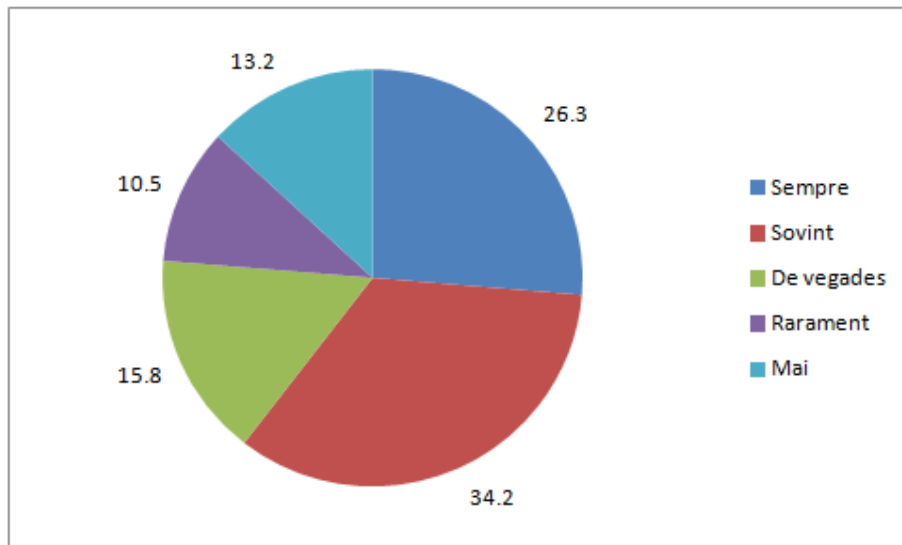
Figura 5. Percentatge de professors que utilitzen cadascuna de les estratègies per a l'assoliment de la interdependència en les activitats cooperatives.

Pregunta 7. Temporalització.

En aquesta pregunta volíem saber si els professors defineixen la temporalització de les activitats cooperatives. En la Figura 6 podem observar que més de la meitat del professorat segueix sovint o sempre una temporalització en les activitats cooperatives, mentre que un 23.7 % rarament o mai no controlen el temps en aquest tipus d'activitats.

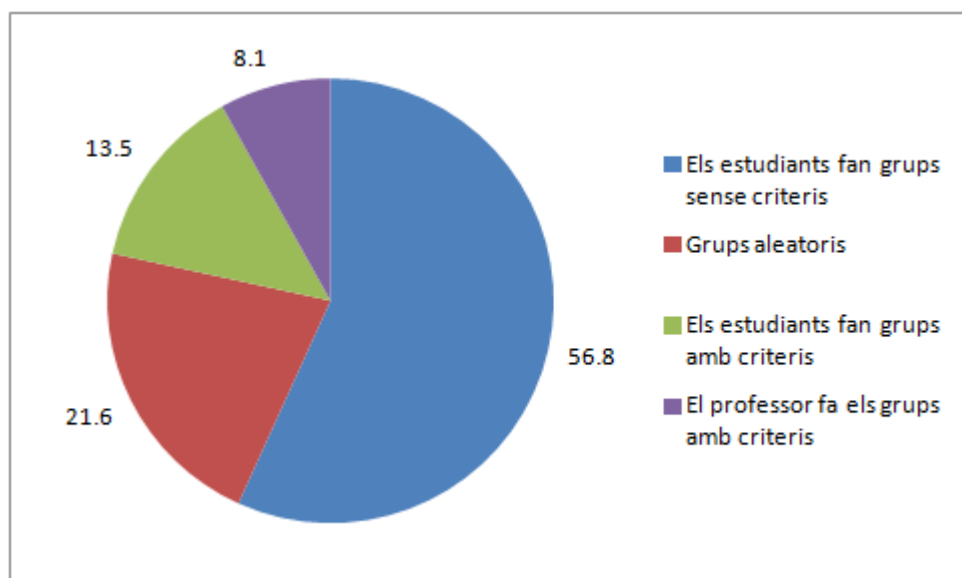
Figura 6. Percentatge de professors que utilitzen cada categoria de temporalització de les activitats cooperatives.

Pregunta 8. Criteris per a la creació de grups.

En aquesta pregunta demanàvem als professors quins criteris utilitzen per a configurar els grups cooperatius. Com es pot observar a la Figura 7, la majoria de professors deixen que els estudiants facin els grups cooperatius sense imposar cap mena de criteri, o bé fan els grups aleatòriament. Rarament els estudiants fan els grups seguint algun criteri imposat pel professor. El professors que han especificat quin criteri fan servir han esmentat l'agrupació d'estudiants a partir d'un tema d'interès comú o a partir d'uns objectius comuns. Encara ha estat més rar el cas dels professors que fan els grups ells mateixos a partir d'algun criteri determinat. Els professors que ho fan així han esmentat l'heterogeneïtat competencial o de coneixements previs com a criteris d'agrupació.

Figura 7. Percentatge de professors que utilitzen cadascuna de les diferents opcions per a la creació de grups cooperatius.

Pregunta 9. Assignació de rols.

Pel que fa a l'assignació de rols, la majoria de professors (73%) diuen que en les activitats cooperatives tots els estudiants utilitzen el mateix rol. Un 18.4 % del professorat diu que sí que utilitzen rols en les activitats cooperatives, però que aquests rols se'ls assignen els estudiants mateixos. Només un professor diu que ell assigna als estudiants rols específics.

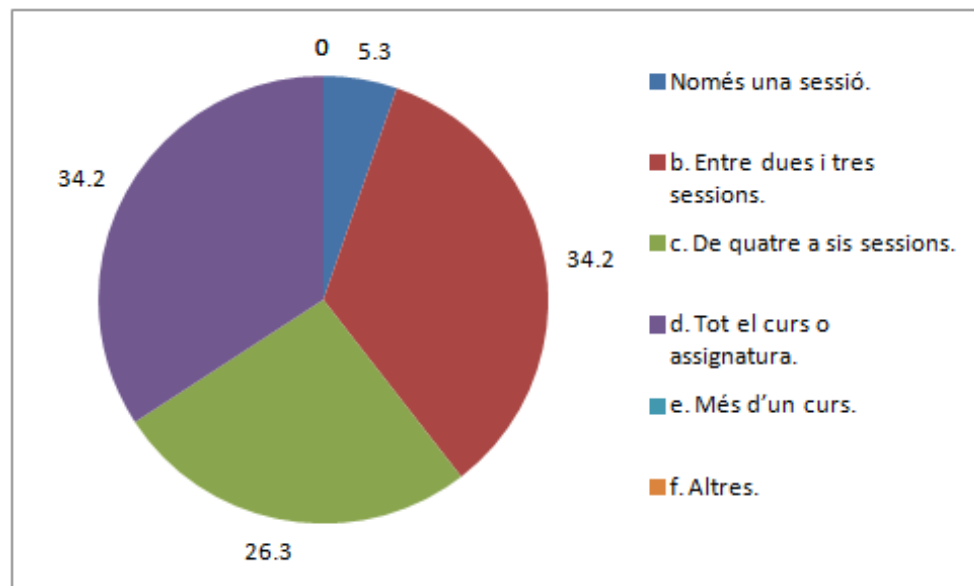
Pregunta 10. Ubicació de les activitats cooperatives.

L'espai més utilitzat per a les activitats cooperatives és l'aula (un 87% dels professors l'utilitzen), tot i que un 73.7% dels professors entrevistats també planifiquen activitats fora de l'aula. Finalment, només 5 dels 38 professors entrevistats que utilitzen l'aprenentatge cooperatiu (13.1%) duen a terme les activitats cooperatives en entorns virtuals.

Pregunta 11. Durada dels grups cooperatius.

Pel que fa a la durada dels grups cooperatius, les respostes més escollides han estat, tot un curs (o assignatura) o bé dues o tres sessions, encara que alguns professors també fan activitats que duren de quatre a sis sessions. L'aprenentatge cooperatiu mai no dura més d'un curs, i rarament només una sessió.

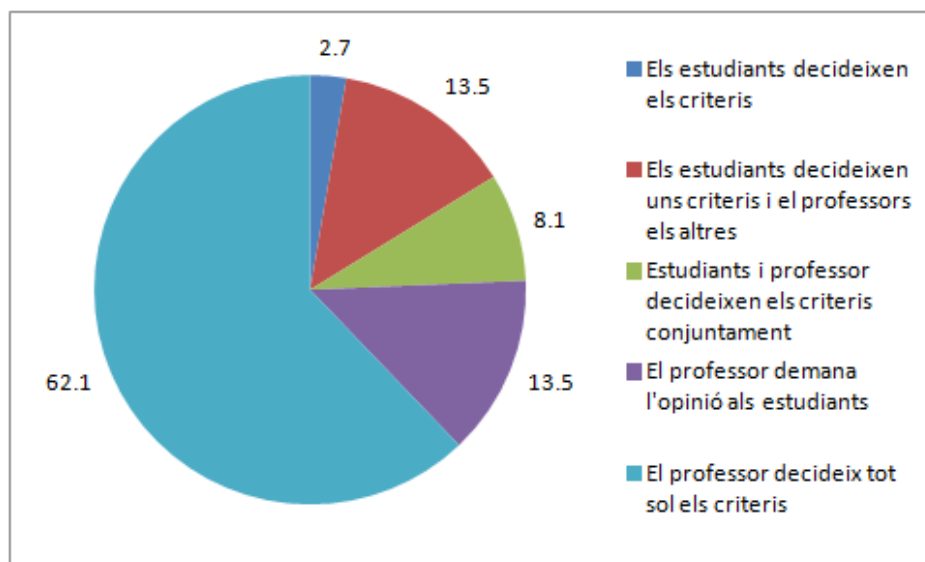
Figura 8. Percentatge de professors que responen a cadascuna de les categories de durada dels grups cooperatius.

Pregunta 12. Presa de decisió dels criteris d'avaluació.

Quant a com es decideixen els criteris d'avaluació (veure Figura 9), la majoria de professors opten per decidir ells els criteris sense tenir en compte els estudiants. En alguns casos l'opinió dels estudiants és tinguda en compte, i en d'altres casos els estudiants poden participar directament en l'establiment dels criteris d'avaluació. Només en un cas el professor deixa que els estudiants escullin els seus propis criteris.

Figura 9. Percentatge de professors que utilitzen cadascuna de les diferents formes de decidir els criteris d'avaluació de les activitats cooperatives.

Pregunta 13. Utilització de rúbriques d'avaluació.

Pel que fa a la utilització de rúbriques d'avaluació, la majoria dels professors diuen utilitzar-les sempre (31.6%), alguns les utilitzen sovint (23.7%), d'altres de vegades (15.8%), i alguns rarament o mai (7.9%). Finalment un 21.1% admeten no saber què són.

Pregunta 14. Utilització de l'autoavaluació.

En referència a la utilització de l'autoavaluació en les activitats cooperatives, un 36.8% del professorat diu utilitzar-la sempre o sovint, un 18.4% de vegades, i un 44.7% diuen utilitzar-la rarament o mai.

Pregunta 15. Utilització de la co-avaluació.

En relació a la co-avaluació, un 36.9% dels professors que utilitzen l'aprenentatge cooperatiu utilitzen l'avaluació entre els mateixos estudiants sempre o sovint, un 18.4% vegades, i un 44.7% rarament o mai.

Pregunta 16. Avaluació del treball cooperatiu.

Quant a l'avaluació del treball cooperatiu, la majoria dels professors (68.5%) avaluen tant el treball individual com el treball grupal. Així, en alguns casos donen igual importància als dos tipus de treball (23.7%) mentre que en d'altres donen més pes al treball individual (21.1%) o al treball grupal (23.7%). No obstant això, un percentatge important de professors (28.9%) només tenen en compte el treball grupal per avaluar el treball cooperatiu i no el treball individual. Finalment, un professor (2.6%) només avalua el treball individual.

Pregunta 17. Valoració de l'experiència d'utilitzar l'aprenentatge cooperatiu.

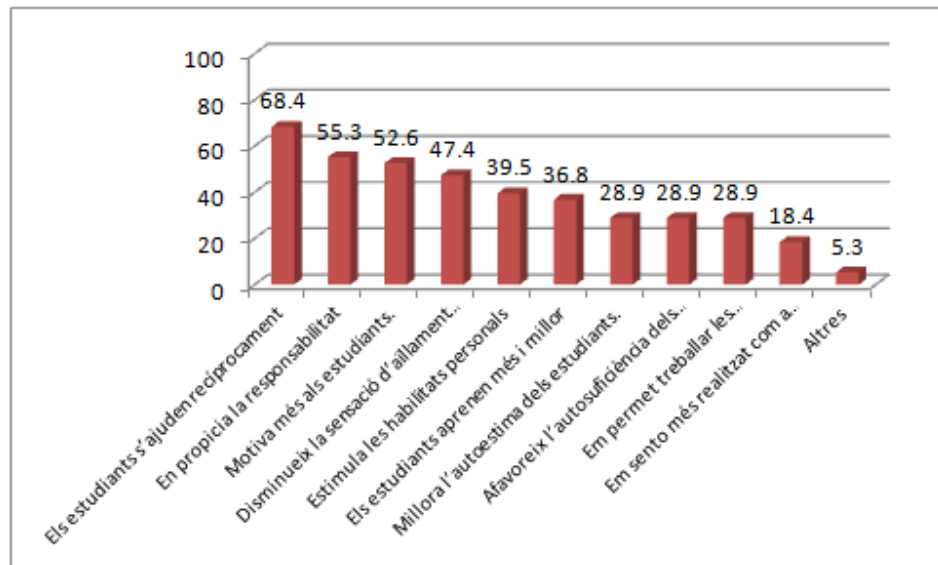
La majoria dels professors entrevistats que utilitzen l'aprenentatge cooperatiu el valoren com una experiència molt bona (34.2%) o bona (50%), tot i que un 13.1% dels professors (5) la valoren com a regular, i un com a molt dolenta.

Pregunta 18. Avantatges del treball cooperatiu.

A la Figura 10 es mostra l'opinió del professorat sobre els avantatges del treball cooperatiu. D'entre les més escollides trobem l'ajuda recíproca entre els estudiants, el foment de la

responsabilitat, la motivació i la disminució de la sensació d'aïllament. A més, en la categoria d'altres hi trobem el fet que els ajuda a apropar-se als seus entorns professionals

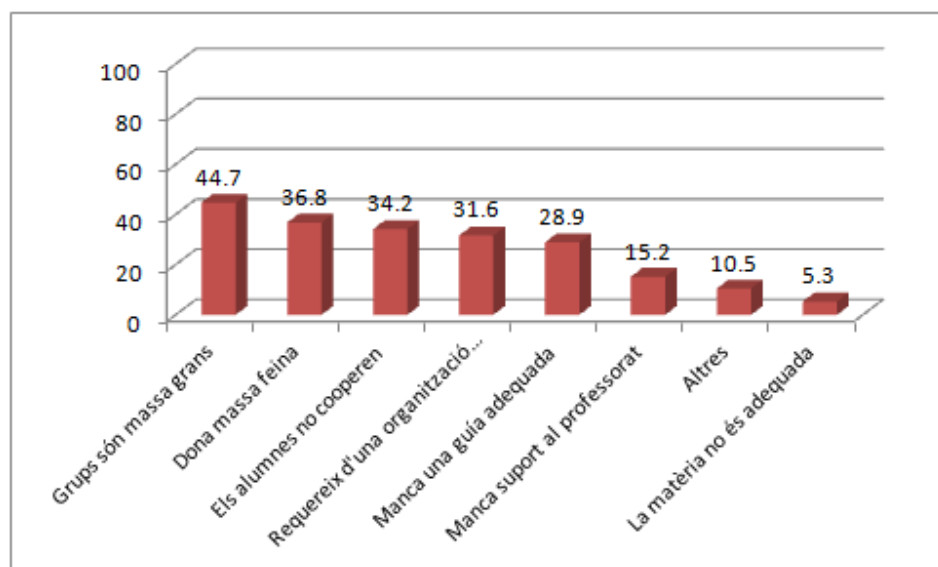
Figura 10. Percentatge de professors que han considerat cadascun dels possibles avantatges del treball cooperatiu.

Pregunta 19. Inconvenients del treball cooperatiu.

Quan preguntàrem als professors pels inconvenients del treball cooperatiu, aquests consideraren sobretot la mida dels grups, el fet que el treball cooperatiu dona massa feina, i el fet que els alumnes no cooperen, entre d'altres (veure Figura 11).

Figura 11. Percentatge de professors que han considerat cadascun dels possibles inconvenients del treball cooperatiu.

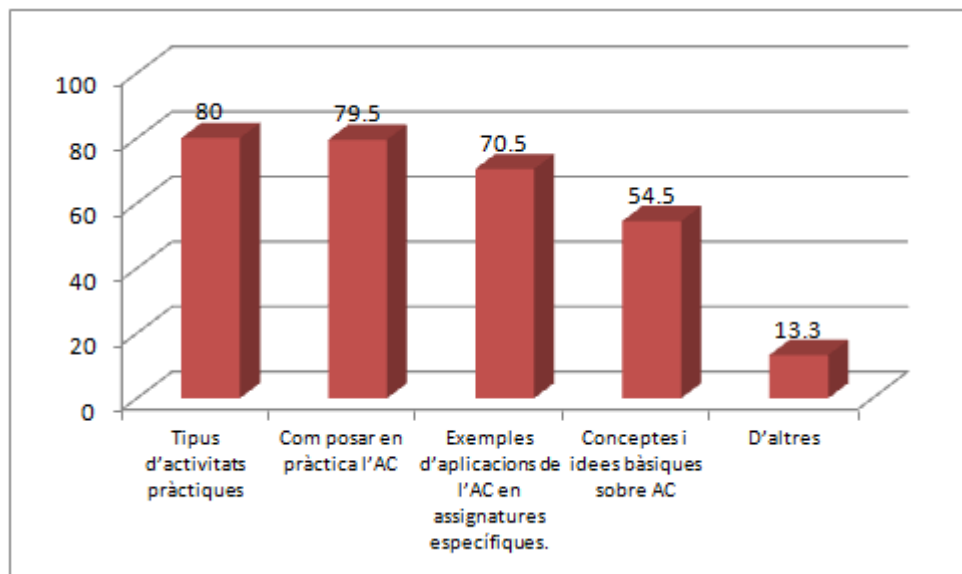
Pregunta 20. Utilització d'una guia de treball cooperatiu.

La pregunta sobre si utilitzarien una guia sobre l'aprenentatge cooperatiu a l'aula si aquesta existís la van respondre tant els professors que havien dit que utilitzaven l'aprenentatge cooperatiu a les seves assignatures (38) com els que no (11). La majoria d'ells afirmen que utilitzarien aquesta guia (79.6%), un 10.2% afirmen que no la utilitzarien, i un 5.1 % no contestaren a la pregunta.

Pregunta 21. Continguts de la guia de treball cooperatiu.

Dels 44 professors que van contestar a la pregunta sobre quins continguts hauria de tenir la guia (veure Figura 12), la majoria destaquen la necessitat que contingui diferents tipus d'activitats pràctiques així com explicacions de les mateixes, però sobretot en assignatures específiques. En la categoria d'altres, els professors destaquen sobretot la necessitat que expliqui com avaluar el treball cooperatiu, que contingui exemples, que contingui algun article, i finalment que expliqui els problemes amb els quals normalment es troba el professorat quan intenta dur a terme l'aprenentatge cooperatiu.

Figura 12. Percentatge de professors que destaquen com a continguts necessaris per a una guia d'aprenentatge cooperatiu.

Pregunta 22. Per què no utilitzes l'aprenentatge cooperatiu?

Pel que fa als 11 professors que van respondre que no utilitzaven l'aprenentatge cooperatiu, quan se'ls va preguntar per què no ho feien van mencionar diferents motius. En la majoria de casos (7) perquè les aules estan massificades, però també mencionaren el fet que no saben com s'ha de dur a terme (5 casos), perquè en desconeixen els avantatges (4) o per què no s'ho han plantejat (4). Finalment, un professor comentà que l'avaluació comporta massa feina i un altre esmentà el mateix problema pel que fa a la planificació.

Pregunta 23. Recomanació de l'aprenentatge cooperatiu.

Quan preguntàrem als professors si recomanarien l'aprenentatge cooperatiu, del total de 49 professors, la majoria (30) comentaren que el recomanarien, 18 digueren no estar-ne segurs, i un no contestà.

Pregunta 24. Comentaris.

En l'última pregunta, alguns dels comentaris que hem trobat més interessants foren els següents:

3es JORNADES DE BONES PRÀCTIQUES 2012

"La docència s'està convertint en una exigència desmesurada cap al professor. Hi ha una tendència exagerada a ""facilitar"" la vida de l'estudiant i s'ignora el què això representa per al professor. Massa veneració de la metadocència i poc estimul i fe en el treball personal de l'alumne."

"A vegades els alumnes tenen raó i és cert que fem treballs en equips perquè és la única manera de gestionar certes pràctiques o competències en grups grans d'alumnes que d'altra manera no podries plantejar-te si volguessis fer-les individualment. Això fa que els treballs en equip (siguin col·laboratius, ABP, reflexius o tal) no siguin rebuts amb la càrrega d'INNOVACIÓ i APOSTA i IL·LUSIÓ que fora d'esperar, i sempre hi hagi el dubte de si es fa així perquè és la única manera de fer-ho. I és una llàstima perquè l'aprendre a treballar en equip és bàsic en qualsevol formació universitària i professionalitzadora."

"Les tècniques s'apliquen sempre a grups sencers d'estudiants però la diversitat de nivells de coneixements, d'actituds, d'objectius entre els membres de cada grup fa que el que és bo per alguns membres no ho sigui per altres. Això crea moltes disfuncions. Es necessiten diversos anys de proves i canvis per estar segur dels pros i contres efectius d'una tècnica docent."

"Penso que es tracta d'una metodologia molt interessant i perfectament combinable amb d'altres. El fet d'utilitzar-la em permet trencar la rutina de les classes magistrals i fer que els estudiants tinguin una actitud més activa a les classes."

"La meva precarietat laboral-contractual pràcticament m'impedeix implicar-me en el disseny de l'assignatura."

"Amb la quantitat de crèdits que haurem de fer el curs vinent, m'estic plantejant de tornar al sistema tradicional d'aprenentatge"

Conclusions

Una vegada analitzats els resultats de les enquestes, n'extraurem les conclusions, que al nostre parer, són més rellevants. En primer lloc, volem destacar que el total de professors que han respost l'enquesta és realment molt baix en relació a tota la comunitat universitària. En aquest sentit, cal dir que cal ser cautelosos amb la generalització i amb la interpretació dels seus resultats. És possible, per exemple, que els professors que hagin respost tinguin més interès en les activitats cooperatives que no la resta de professorat. En aquest sentit, és possible que la mostra estigui esbiaixada, i que en realitat, la quantitat de professors que utilitzen l'aprenentatge cooperatiu a la UdG sigui molt menor del que aquesta enquesta podria reflectir. Tot i això, analitzarem els resultats que hem obtingut perquè pensem que poden suggerir algunes idees interessants.

Dels professors que han respost l'enquesta (49), la majoria utilitzen l'aprenentatge cooperatiu en les seves activitats, però un 22.4 % han admès que no l'utilitzen mai. A més a més, dels professors que diuen que l'utilitzen, ho fan generalment en un percentatge baix en relació al total d'activitats de les seves assignatures o mòduls. En aquest mateix sentit, hem observat que en la majoria de casos l'aprenentatge cooperatiu té un pes baix en l'avaluació de l'alumnat.

Pel que fa a la manera de treballar en grups cooperatius, alguns professors, encara que pocs, treballen amb grups de més de 5 persones. Pensem que això pot dificultar realment el fet que el treball de l'alumnat sigui realment cooperatiu, així com també l'èxit de les activitats del professorat. Això podria estar relacionat però amb el fet que un gran nombre de professors es queixen que hi ha massa alumnes a les aules. D'altra banda, en relació a la durada dels grups cooperatius, hem observat que els professors realitzen grups cooperatius durant tot l'any només al voltant d'un 35% dels casos, i en un percentatge similar els grups cooperatius només duren una sessió o dues. En aquest sentit és interessant recordar el punt de vista de Pujolàs (2008)

3es JORNADES DE BONES PRÀCTIQUES 2012

quan diu que els grups de treball cooperatiu haurien de ser equips de treball amb una certa permanència i estabilitat, i no només fer, ocasionalment, algun treball grupal.

En relació a la interdependència (sense l'esforç de tots és impossible tenir èxit en una activitat), un dels requisits bàsics de l'aprenentatge cooperatiu (Johnson, Johnson i Holubec, 1999) hem vist que encara que alguns tipus d'interdependència són força utilitzats, com per exemple l'establiment d'objectius comuns o de rols complementaris, n'hi ha d'altres, com ara l'establiment de recompenses si tots els membres d'un grup assoleixen un determinat objectiu, o el fet de posar tasques interdependents (si un alumne no acaba la seva tasca l'altre no pot fer la següent), que s'utilitzen poc. En aquest sentit, pensem que qualsevol guia que vulgui ajudar al professorat universitari a dur a terme el treball cooperatiu hauria d'explicar clarament, a través de tasques i exemples, diferents maneres d'establir aquests tipus d'interdependència menys utilitzats. Quelcom semblant ocorre en el cas de les tècniques, on hem observat que n'hi ha algunes que no s'utilitzen massa. En aquest sentit, una guia que volgués ampliar el ventall de recursos del professorat hauria de posar èmfasi en explicar clarament com dur a terme aquestes tècniques menys utilitzades.

Referent a la temporalització, hem observat que la majoria del professorat temporalitza les activitats cooperatives, però encara n'hi ha un percentatge bastant important que ho fan només de vegades, rarament, o mai. En aquest sentit, cal conscienciar al professorat de la importància d'establir temps per a la realització de les diferents activitats (García y Troyano, 2010).

Pel que fa a la formació dels grups, hem observat que la majoria de professors deixen que els estudiants facin els grups sense cap criteri, o bé els fan aleatòriament. Així doncs, caldria proveir als professors d'eines per ajudar-los a prendre decisions sobre quins criteris poden ser bons per a guiar la configuració dels grups en diferents tipus de tasques cooperatives, i no deixar-ho a l'atzar o totalment a la voluntat dels estudiants, sinó que aquesta decisió depengui dels objectius i els possibles beneficis per als mateixos. El mateix ocorre pel que fa a l'establiment dels rols. Hem pogut veure que en la nostra mostra els professors molt rarament assignen ells mateixos diferents rols als estudiants, sinó que normalment no estableixen cap tipus de rol en els estudiants, o com a màxim, deixen que siguin els estudiants els que s'assignin rols diferenciats. Ajudar al professorat a experimentar amb els possibles beneficis de l'assignació de rols diferenciats en els estudiants, i amb la possible relació que això pot tenir amb l'assoliment de l'anteriorment esmentada interdependència, és un dels objectius que hauria de tenir qualsevol guia d'aprenentatge cooperatiu.

Hem observat que en general els professors fan treballar als estudiants tant a classe com a fora de classe, però que rarament estableixen activitats cooperatives virtuals. Això podria ser degut a un desconeixement de les possibilitats o estratègies i tècniques del treball cooperatiu virtual. Aquest és doncs també un aspecte a fomentar. D'altra banda, ens ha sorprès també el desconeixement d'una part del professorat d'algunes de les eines bàsiques del treball cooperatiu, com ara les rúbriques (veure Ruda i col., 2011). D'altres eines útils per al treball cooperatiu tampoc semblen ser massa utilitzades. Per exemple, gairebé la meitat dels professors enquestats que utilitzen l'aprenentatge cooperatiu admeten que no utilitzen mai l'autoavaluació, i el mateix succeeix amb la co-avaluació. Aquestes eines poden ser útils per als estudiants quant a la valoració i millora del propi treball, però també per ajudar al professorat a augmentar la cohesió grupal i evitar, en el cas de la co-avaluació, el fet que alguns alumnes es puguin recolzar massa en el grup. Hem pogut observar també que, tot i que la majoria de professors tenen en compte tant el treball individual com el grupal a l'hora d'avaluar les activitats cooperatives, més d'una quarta part dels professors només realitzen una avaluació grupal i no en fan cap d'individual. En alguns casos, aquesta avaluació individual podria ser necessària per garantir realment l'assoliment d'alguns dels objectius per part dels estudiants.

També volem destacar el fet que hem observat que a l'hora d'establir els criteris d'avaluació, la majoria de professors els estableixen sense tenir en compte l'opinió dels estudiants. Involucrar-los, o com a mínim deixar-los opinar, en la decisió sobre els criteris d'avaluació pot ser una estratègia clau per a la seva implicació en les activitats cooperatives.

Quant als avantatges del treball cooperatiu, diversos autors n'han destacat els beneficis que aquest té en alguns aspectes de l'aprenentatge i de la motivació de l'alumnat en comparació al treball competitiu i individualista (per exemple: Panitz i Panitz, 1998; Slavin, 1987). En el cas dels professors enquestats, aquests destaquen sobretot l'ajuda recíproca entre els estudiants i el foment de la responsabilitat. En efecte, aquest darrer aspecte ja fou assenyalat com un avantatge del treball cooperatiu per Gänzle, Meister i King (2009), i una forma concreta d'aconseguir-ho podria ser examinant individualment a un membre del grup cooperatiu i que la nota repercuteixi en tots els membres (Sarfo i Elen, 2011). Dels inconvenients, n'assenyalen principalment la mida dels grups-classe. Si considerem que el curs següent la mida dels grups en general augmentarà, això no afavorirà que els professors puguin utilitzar l'aprenentatge cooperatiu a les seves assignatures o mòduls. En aquest mateix sentit, hem observat que els professors que han dit que no utilitzen l'aprenentatge cooperatiu ho expliquen sobretot per aquesta massificació. D'altra banda, aquests professors també es queixen que el treball cooperatiu dóna massa feina, i el fet que els alumnes no cooperen. En aquests darrers aspectes se'ls pot ajudar si se'ls donen eines per què organitzin el seu treball adequadament, i utilitzin diferents tipus d'interdependència.

En relació als continguts d'una possible guia, que la majoria de professors diuen que utilitzarien, podríem destacar sobretot el fet que contingui activitats pràctiques, exemples d'utilització en assignatures específiques, explicacions de les dificultats del professorat que intenta dur a terme l'aprenentatge cooperatiu, i també que expliqui les diferents possibilitats i estratègies d'avaluació. Com hem pogut veure, algunes de les raons d'alguns professors per no utilitzar el treball cooperatiu són el seu desconeixement sobre com dur-lo a terme o sobre els avantatges que en traurien. Aquests haurien de ser doncs, alguns dels aspectes principals que creiem que hauria de contenir una guia sobre l'aprenentatge cooperatiu, que creiem necessària per motivar i ajudar al professorat de la UdG a utilitzar aquest tipus de metodologia docent, juntament, amb una càrrega docent i una mida de grups-classe que ho puguin permetre.

Bibliografia

Aronson, E., i Patnoe, S. (1997). *The jigsaw classroom*. Nova Cork: Longman.

García, A.J., i Troyano, Y. (2010). *Aprendizaje cooperativo en personas mayores universitarias. Estrategias de implementación en el Espacio Europeo de Educación Superior. Revista Interamericana de Educación de Adultos*, 32(1), 7-21.

García-Romeu, M.L., Ruda, A., Planas, M., Cañabate, D., Curós, M.P., Vidal, O., i Ministrat, M. (2012). *Aplicació Actual de l'Aprenentatge Cooperatiu a la Universitat de Girona. Passos cap a l'elaboració d'una guia sobre aprenentatge cooperatiu*. Comunicació presentada al Congrés Internacional de Docència Universitària i Innovació. Barcelona, 4, 5 i 6 de juliol.

Gänzle, S., Meister, S. i King, C. (2009). "The Bologna Process and its Impact on Higher Education at Russia's Margins: the case of Kaliningrad", en *Higher Education*, núm 57, pp. 533-547.

Johnson, D.W., Johnson, R.T., i Holubec, E.J. (1999). *El aprendizaje cooperativo en el aula*. Buenos Aires: Paidós.

Monereo, C. i Duran, D. (2001). *Entramats. Mètodes d'aprenentatge cooperatiu i col.laboratiu*. Edebé: Barcelona

Panitz, T., i Panitz, P. (1998). "Encouraging the Use of Collaborative Learning in Higher Education", en J.J. Forest (ed.), *Issues Facing International Education*. NY: Garland Publishing.

3es JORNADES DE BONES PRÀCTIQUES 2012

Pujolàs, P. (2008). *El aprendizaje cooperativo como recurso y como contenido*. *Aula de Innovación Educativa*, 170, 37-41.

Ruda, A., Cañabate, D., Curós, P., Planas, M., i Sidera, F. (2011). L'avaluació de la cooperació i la responsabilitat individual en els treballs autogestionats a través de rúbriques. Comunicació presentada al Congrés "UNIVEST 11: La autogestión del aprendizaje". Girona: UdG.

Ruda, A., Cañabate, D., Curós, M.P., Garcia-Romeu, M.L., Ministrall, M., Planas, M., Sidera, F., i Vidal, O. (2012). *Elaboració d'una guia sobre aprenentatge cooperatiu a la Universitat de Girona*. Comunicació presentada a la Jornada d'Innovació Docent–Rima 2012. Barcelona, 5 i 6 de juliol.

Sarfo, F.K., i Elen, J. (2011). *Investigating the impact of positive resource interdependence and individual accountability on students*, 9(1), 73-94.

Serrano, J.M., i Calvo, M.T. (1994). *Aprendizaje cooperativo. Técnicas y análisis dimensional*. Murcia: Caja Murcia Obra cultural

Slavin, R.E. (1987). *Cooperative Learning: Student teams (2a ed)*. Wahington, DC: National Education Association.